

МАРИАНА ТИНЧЕВА-ЕКЛЕСИЯ СРЕЩА КРАЙ ПАРАКЛИСА

chitanka.info

По високото на шосето, дето се спускаше към Дубровник заедно с нивите и лозята, вървеше мъж — сам, без да бърза, без да се озърта или да вдига глава към небето, объркано от изстрелите на армията.

Стегнат във военни дрехи и каска, той едва ли прехвърляше петдесетте, но личеше да е уморен до samozабрава. Безумството да се спуска по пътя на фронта, където от месеци не се осмеляваше да върви човек, надделяваше над заплахата от снарядите. В миг на затишие чу се глас — едничък глас сред мъката на земята, останала тази есен с несбъднати плодове. Мъжът пееше. Трябва наистина да беше изгубил разсъдък или всичко наоколо вече не го интересуваше. Изстрелите на свои и чужди команди не го засягаха и последното му желание бе песента.

Като стигна зидовете на малък параклис досами шосето, военният спря. С екота на ботушите спря и песента му. Очите му се замъглиха и не повярва, че гледа жена, изправена до стобора.

— Какво правиш тук?

Преди да види колко слабо е тялото под черното наметало, чу:

— Ти си от плъховете.

— Войник съм, не съм плъх — отупа шинела си. — Защо не си избягала в скривалищата, тук е опасно...

— Не е твоя работа! — гласът и тялото ѝ трепереха.

Със здрача се спусна студ.

— От мене ли те е страх? — отиде по-близо до нея, за да види, че е млада, но състарена набързо. Очите ѝ, дълбоки и честни, бяха мътни от глад. Скулите, хлътнали към зъбите, очертаваха остро, сурово лице, ала все още хубаво. Войникът вдигна ръка към лакътя ѝ, но жената блъсна ръката му.

— Не ме пипай! Чакам да ме убиеш.

— Много си зла. Какво лошо съм ти направил? — пак опита да я докосне, но тя отново удари — Ти уби детето ми и мъжа ми, разруши къщата, срути параклиса... чаках те да убиеш и мен.

Гласът ѝ, пресъхнал като пръстта, нямаше повече сили за гняв и мъка. Ръката ѝ посочи две купчини пръст до зида на малката църква.

— Не съм убил никого. Идвам от фронта, ала не съм убивал никого.

Той вдигна дланите си към залеза, само така можеше да докаже, че няма нож, пистолет, граната, камък...

— Ами това? Погледът и се отмести от гърдите му към раменете, където бяха пагоните.

— Аз давам заповеди, войниците стрелят...

— Скъпото ми момче, и то е невинно! Ако имах повече сили, щях да те удуша, но сега искам ти да ме убиеш. Тук, до параклиса, където преди седемнадесет дни уби мъжа ми и моя син...

Гласът ѝ се олюля с тялото, но все още стоеше изправена, вкаменена сякаш от много дни и за много дни. Безплътна мумия, която няма нито сърце, нито живот.

— Не е вярно — войникът вдигна глава и видя, че покривът на параклиса наистина е открит, вратата е хлътнала... Един разпънат Иисус стърчеше над иконостаса и подпираше с продупчените си длани небето над злочестия град... Отмести погледа си встрани, но там пък беше къщата срутена наполовина, с грамада покъщнина, която преди време е била обиталище за обич на живите. Само една стая в посока на залеза беше останала непокътната. Военният посочи натам и поиска да прегърне едничката, останала жива наоколо.

— Ела да влезем вътре. Аз ще напаля огъня ти ще омесиш хляб. Не съм ял хляб от ръка на жена вече месеци. Добре е че те срещнах...

— Убий ме! Мразя те, чудовище! — жената изпрати юмруци в лицето му.

— Тук ще изстинеш и ще умреш от глад, ела! — грабна я през раменете и нито чуваше думите ѝ, нито усещаше ударите.

През голямата дупка, отворена на стената заедно със сгромолясането на другата половина от къщата, идваше светлина от залеза и огряваше разпиляни в неразбория вещи. Подът, покрит с пепел, лепеш, забрава, отдавна не беше метен... От тавана, готов да се срути над голямо легло, висеше шнурът на лампа, досущ като мъртъв прилеп с едно залепено крило в пещера. Върху масата все още стърчаха разбити стъкла; в чинии, непокътнати от далечен обед вече пируваха червеи...

— Защо не си пооправила? — войнът облиза устните си от смут, надигна каската и без да я сваля, разкопча шинела. — докато е светло трябва да запуша дупката на стената...

Знаеше, че жената, изправена до прозореца, няма да му отвърне, затова продължи сам:

— Ще измъкна греда да подпра с нея тавана... Дяволска работа. Ако знаех, че ще оправям къщата ти, щях да тръгна по-рано. Ела при мен.

Забила поглед в необраното грозде на лозето, младата стоеше както я беше намерил до зидовете и я беше пренесъл в стаята. Отиде до нея, опита да повлече тялото ѝ насила, ала се дръпна — слаба и мъничка, тя тежеше сякаш изсечена от недостъпна скала. Войникът пак огледа наоколо и въздъхна.

— Щом не искаш, насила не може — погледът му спря върху расо и детски дрехи. — Мъжът ти сигурно е бил свещеник, а синът ти е още малък... Бил е малък, лека му пръст! — направи кръст пред гърдите си, после се наведе, вдигна расото, навъртя го няколко пъти около лакътя, премести стол до стената; поиска да затули отвора с черната дреха, но жената скочи изведнъж, дръпна стола с все сила и видя разтворената плащеница как покрива пагоните на военния.

— Трябваше да потърся нещо друго, нали? — метна расото нависоко. Едва сега усети и болката, и безсилието на прокълнатата си душа. — Все пак, няма да те оставя да умреш от студ и от глад. Ще те накарам да ядеш грозде. С гроздето от това лозе ще издържиш до пролетта!

Отупа дрехите си, взря се в лицето на младата и видя, че от него се отцеждат последни мигове живот.

— До пролетта нещата ще се оправят, ще свършат гърмежите — опита да намери кошница, в която да набере грозде по видело, ала веднага след думите му се чу гръм. Огнен взрив заличи надеждата му за край на полесражението. — Идиоти! — изпрати закана с глас и ръка, излезе навън, обзет от безумството, с което вървеше по пътя преди минути и пееше. Приличаше на човек, забравил откъде идва, накъде отива, кому принадлежи, на кого служи... Направляваше го невидимата ръка на инстинкта, да набере грозде, да нахрани жената, останала в къщата, да спаси!... Краката му спряха до редовете с главините, откъсна чепка грозде, поднесе го към устата си, сдъвка го наведнъж. Започна да къса още и още, ала като нямаше къде да го побере, сне каската си, обърна я с отвора нагоре, напълни я и се върна в стаята: — Яж! — изсипа гроздето върху масата и то се търколи в прахоляка. Ръцете му трепереха от неподчинението на жената. Грабна грозд, отиде до нея, стисна челюстите ѝ с една ръка, с другата се опита

да напъха плодовете към гърлото. — Гълтай, клетнице, нямаш друг изход!

Чу само звук на гръклян преди обесване, после зърната се върнаха, залепиха се в лицето му със сила и злост.

— Ще те смачкам! — запуши устата ѝ, за да докаже надмощие. Като стисна останалите гроздови зърна с длан, изцеди сока им върху пода, бутна тялото на непокорната към отворената врата. — Сега ще идеш до зидовете на параклиса да те убия. Щом последното ти желание е да умреш ще го изпълня!

— Ти ли ще ме убиеш? — тялото на жената се хвърли върху неговото, в ръката ѝ блесна нож, укриван под наметалото. Поиска да стовари острието върху гърдите му, ала ръката му улови китката ѝ, стисна я и я обърна.

— Негодница! Докато аз съм брал грозде да я спасявам, тя е искала да ме убие! — чу падането на ножа: пусна ръката ѝ; с длани стисна раменете ѝ силно, плъзна ги към гърлото, спря о челюстите... — Защо поиска да ме убиеш? — устните му попитаха нея. Или себе си. Опита се да изправи огънатото ѝ тяло. — Защо трябва да те убивам? Досега никога не съм убивал, не съм вярвал, че ще играя войната на живо... Бях момче, когато поисках да служа на войската. Не съм мислил, че ще изпращам залпове срещу невинни хора и храмове.

Сети се на надгробните кръстове край параклиса, за Разпятието, за разрухата на града, за безсмислието на победата. Потърси очите на жената до себе си, но здрачът все повече затуляше изворите на светлината.

— Прощавай. И аз не исках да те убия — тя събра косите си в дланите. — Но каква е вината ми, че загубих всичко, събирано с много любов години? Кой и кога може да върне детето ми? Кога отново ще чуя сладкия глас на мъжа си?

Тялото ѝ, от много дни стегнато в мъка, в един миг на слабост се отпусна, поиска да падне, ала пак вкаменя,

— Не исках да те убия, но не искам и да ме спасиш. В топлите дни се молех да живея честно върху тази земя, да я сея с цветя и добри помисли, да копая лозите ѝ, да заспивам до рамото на мъжа, който молеше здраве и благочестие за всички живи. Затова не избягахме в скривалищата на града, вярвахме, че ще ни пощадите...

Най-сетне от гърлото ѝ се чу ридание, но, за да го спре, захапа устните си. Войнът се отмести крачка назад.

— Не знам. Нали видя, че съм тръгнал към града?

— При кого отиваш? — въпросът ѝ беше нечакан.

— Не познавам никого, но исках да се махна от фронта — призна само за себе си.

— Избягал си? — отиде до него, ръцете ѝ го намериха в мрачината.

— Не съм. Не съм дезертирал, но не искам да бъда повече човек-машина. Много години изпълнявах заповеди, издавах заповеди, учех момчетата да стрелят точно. И твоят син щеше да стане войник — изрече като оправдание, но жената стисна дрехата на гърдите му.

— Никога нямаше да дам моя син! Нямаше да го пратя в казармите!

— Мамиш се — остави я да се бори с шинела, та така да се облекчи. — Всички момчета отиват в казармите и дават клетва за вяност към армията, на която служат. Твоят син също щеше да служи на войската, както мъжът ти — на Бога.

— Не е вярно! — ръцете ѝ се отпуснаха от безсилие.

— Вярно е — не я пощади. — Ако мъжът ти беше останал жив и призован във войската, щеше да изпълнява моите заповеди, да изпраща залпове към града. Генералите дават клетва в името на народа... разбираш ли? — раменете му безпомощно надигнаха пагоните, усетили въпросителната на нейните рамене. Пак поиска да я утеши. — Така е откакто го има светът. Само живите, останали след примирието, могат да изкупят вината на една война. Защо се противиш и не искаш да ядеш грозде? Хапни!

Пресегна се към масата, опипа грозд, взе го, поднесе го към устата ѝ.

— Не мога! — чу в тъмното като в молитва. — Не мога да изкупя чужд грях, не искам да живея повече тук, сама! — дъхът ѝ докосваше пръстите му: — Безсилна съм да разбера разума ти, да ти се подчиня...

Беше затворила очите си, но нали и от заключени двери изтича бърза вода, сълзите ѝ падаха върху гроздето, по ръцете на воина...

— Ако те познавах отпреди, нямаше да дойда в този град! — слабостта го обзе отново, поиска да седне, но остана прав.

— Ти нямаш изход. Щеше да бъдеш в друг град и там да газиш земята... Щеше да намериш друга жена като мен, защото осиротелите вече са хиляди! — истината я озлоби и задъха в жажда за мъст. — Но искам ти да имаш син на десет години и той да е убит като моя! — изрече, ала дъхът ѝ секна: как щеше да преживее мъката друга майка? Кому е нужно това проклятие?

Гроздът падна от пръстите на военния. Само глухият удар на разпилени зърна върху пода можеше да заличи мълчанието. Изведнъж тишината изригна изпод нозете им, светлини и гръмотевици се изсипаха околоръст. Жената стина ръцете на презрения и той се засмя:

— Страх ли те е? — придърпа я към гърдите си, ограда раменете ѝ с две ръце, сякаш в миг издигаше зид около ябълково дръвче. Усети сърцето ѝ по-силно от своето. — Не се страхувай, аз не те мразя. Ти си час от началото на света, не трябва да те убиват! — притискаше я, като че искаше да я скрие в тялото си. — Земята ще опустее, ако изгуби майката на живота. Затова ще те пазя!

Дръпна дрехата от раменете ѝ, за да види под наметалото млада, ала уморена кожа. И гърдите ѝ, някога кърмили с обич земята наоколо, сякаш се губеха в диплите на плътта — плът и душа на жена, без мисъл за бъдеще. Мъжът плъзна ръце по нея, наведе се към гърдите ѝ, коленичи. Тя стисна раменете му, поиска да го отмести със сила, но в дланите ѝ останаха два пагона.

— Ако ми дадеш дрехите на твоя мъж, ще напусна полесражението и града като цивилен — стисна бедрата ѝ в страх от изречените думи, нарушаваше клетвата за вярност към армията. — Никой няма да разбере кой съм аз, накъде отивам. Ще се прибера вкъщи, ще спя две денонощия, ще забравя, че съм бил на война — говореше бързо, на висок глас, за да заглуши разума на истината. Жената усети устните му по себе си като вик за живот към утробата ѝ; отново поиска да отмести главата му.

— Градът е стиснат в железен обръч и даже птиците не могат да прелитат, ти ли ще се измъкнеш без вест? Ще те убият. Ти можеш да бъдеш само войник, нищо друго.

Гласът ѝ изкрещя над изстрелите от болка, защото мъжът вкопчи зъбите си със злоба.

— Ще видим! — смъкна я върху пода, хвърли тялото ѝ върху пагоните, бедрата му се провряха между бедрата ѝ; тялото му, силно и жадно, влезе в заглъхналата бездна на тялото ѝ: — Ако наистина аз съм убил сина ти, искам да приемеш от мен нов живот. Искам да имаш момиче, което никога няма да бъде войник.

Тялото ѝ трепереше, юмруците ѝ се стоварваха върху раменете му като дъжд върху жадна земя.

— Ти си по-силна от удара на оръдията, от въздишката на пръстта, от зидовете на тази къща! — целуваше раменете ѝ, покри с длани гърдите, за да ги предпази от студа. — Искам да направя машина, която да меси хляб, или да оре лозето ти. Искам да се върна къщи да видя децата си. Никога повече няма да дойда по тези места, но няма и да е забравя!

Прегръщаше я като дете, обезумяло от радостта на победата.

В този миг над разбития покрив на параклиса в двора, ненадейно се спусна нещо голямо, ослепително светло. То не беше снаряд, защото след него не се чу гръм. Не бе звезда, защото алената деругана залеза току-що беше зачертала деня, за да въдвори краткото примирие на нощта. Не беше мълния или светлинна ракета за нападение, защото атаките замлъкнаха изведнъж... Остава да беше далечна молитва от душата на миротвореца, изпратена вместо спасение над многовековната памет в града и невинните в него.

Ноември, 1991 година

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.